

En bilaga till rapporten ” *Att synliggöra det osynliga - en beskrivning av ett flerårigt skolutvecklingsarbete*” (Lindberg Åkerberg, 2019)

Kompletterande metodbeskrivning

Susanne Lindberg Åkerberg
Magelungen Utveckling AB
Stockholm 2019

Kompletterande metodbeskrivning

Inledning

Denna skrift är en bilaga till rapporten ” *Att synliggöra det osynliga. En beskrivning av ett flerårigt skolutvecklingsarbete*” (Lindberg Åkerberg, 2019). Som beskrivs i rapporten har valda delar lagts som bilagor för att öka läsvänligheten och minska omfånget. Just denna bilaga är som titeln anger en kompletterande metodbeskrivning.

Metod

Som framkommer i rapporten tar arbetet med MUST sin ansats inom aktionsforskningen då arbetet har handlat om att förbättra den egna praktiken¹. Vi som drivit arbetet har således varit en del av det fält som både ska studeras, förändras och slutligen utvärderas och tillsammans med andra har vi försökt att hitta lösningar på de problem som uppstått under resans gång. Detta har inneburit att vi kontinuerligt har behövt lära oss mer om sådant som varit centralt för verksamheten samt systematiskt följt upp vad som skett i förändringsarbetet, något som även det är kännetecknande inom aktionsforskningen. Arbetet bär även drag av det Hultman (2004) kallar interaktiv aktionsforskning då arbetet har varit såväl praxisorienterat som interaktivt. Det interaktiva har handlat om att både vi som drivit arbetet och de som deltagit haft behållning av det. Interaktionen och samspelet har även varit ett sätt för oss att skapa ny kunskap, något som även det är kännetecknande inom den interaktiva aktionsforskningen.

Vidare har vi som lett detta arbete planerat olika utvecklingsinsatser och aktiviteter samt medverkat till att de genomförts. De personer som varit delaktiga i arbetet har varit aktiva både vid datainsamlandet och i förändringsarbetet. För att utvärdera arbetet har betyg, enkäter, intervjuer, minnesanteckningar, protokoll, loggbok, dagboksanteckningar samt övrig dokumentation som samlats in under åren som MUST pågått använts. Att valet föll på dessa förfaringssätt hänger samman med att de är vanligt förekommande inom aktionsstudier där det rekommenderas att man använder sig av en bred repertoar för att samla in såväl kvalitativ som kvantitativ data. Fördelen med att använda sig av flera metoder (s.k. triangulering) är att det kan bidra till en mer nyanserad och helhetsinriktad bild, jämfört med om endast en metod valts. Det kan även bidra till att stärka såväl giltighet som trovärdighet i fall det visar sig att de olika metoderna pekar på liknande resultat.²

Enkäter

Att valet föll på att använda enkäter som ett mätverktyg hänger samman med att enkätundersökningar kan vara ett förhållandevis smidigt och kostnadseffektivt sätt för att få in information från många, särskilt om urvalspersonerna är geografiskt utspridda (vilket de är i vårt fall).³ Enkäter är dessutom enklare att administrera än vad intervjuer är samt lättare att

---

¹ Carlström, I., Carlström Hagman, L-P. (2007) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Holme. I.M & Solvang B. K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*

² Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Carlström, I., Carlström Hagman, L-P. (2007) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Holme. I.M & Solvang B. K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*

³ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Carlström, I., Carlström Hagman, L-P. (2007) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Holme. I.M & Solvang B. K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*.

anpassa efter respondenternas behov då de kan genomföras då respondenterna har tid och möjlighet. Redan då arbetet med MUST startade var tanken att en enkät skulle riktas till eleverna och en till lärare och rektorer. Med hjälp av elevenkäten var förhoppningen att vi skulle kunna mäta närvaron av MUST i klassrummen, få elevernas bild av hur det såg ut och genom att låta eleverna besvara enkäten vid tre olika tillfällen även få syn på eventuella förändringar. Med hjälp av elevenkäten skulle elevernas perspektiv även komma med i denna utvärdering något som flera forskare menar är viktigt om man vill lyckas i sitt arbete med att utveckla skolan.⁴

Enkätundersökning elev

Arbetet med enkätundersökningen inleddes med att Magelungens forsknings- och utvärderingsansvarig tillsammans med MUST-gruppen utformade en enkät, eller ett frågeformulär. Utifrån definitioner och tecken på MUST skapades inledningsvis en pool av påståenden (så kallade items). Denna item-pool bearbetades och granskades varpå 10 items per begrepp plockades ut och den första versionen av elevenkäten, *Frågor om skolan* (se bilaga 2) sattes samman. För att minska antalet enkäter som eleverna utsätts för vävs denna enkät samman med den *befintliga elevenkäten* som redan görs i skolorna. Förutom av MUST-gruppen bearbetas formuläret, *Frågor om skolan* även i handledning, något som bland annat leder till förenkling och förkortning av flera items.

Frågeformuläret testas därefter i två elevgrupper där eleverna förutom att besvara formuläret också uppmanas att kommentera om någon fråga är svår att förstå samt om någon fråga borde omformuleras eller tas bort. Enkäten sänds sedan ut till samtliga elever i Magelungens skola vid tre tillfällen. Våren 2015, våren 2016 och våren 2017. Första gången sänds enkäten ut i pappersform till 346 elever varav 61 besvarar den, vilket ger en svarsfrekvens på 17%. Året därpå sänds den ut digitalt och denna gång ökar deltagarfrekvensen från 61 svarande till 135. Tredje året enkäten går ut är den bearbetad och antalet frågor har minskat från 46 till 21. Det man har gjort är att reducera antalet items per begrepp från 10 till 4. Medan de öppna frågorna (3 stycken) fortfarande är de samma. Enkäten har även lyfts ur den övriga elevenkäten utifrån tanken om att detta ska bidra till att öka deltagarfrekvensen. Även denna gång sänds enkäten ut digitalt och deltagarfrekvensen ökar åter då 251 elever besvarar den denna gång jämfört med 135 året innan.

Enkätundersökning Personal

Redan då arbetet med MUST startade var tanken att en enkät skulle riktas till eleverna och en till lärare och rektorer men då det under arbetets gång kom önskemål från övriga professioner i skolan att få delta i enkätundersökningen togs beslut i samråd med skolchef om att även låta övrig skolpersonal delta i enkätundersökningen. Tanken med det var helt enkelt att detta skulle kunna vara ett sätt få fler personer att bli delaktiga och positivt inställda till arbetet med MUST. Även denna gång inleds arbetet med att MUST-gruppen tillsammans med forsknings-och

---

⁴ Connors, C. & Stalker, K. (2010) *Children's experiences of disability: pointers to a social model of childhood disability*, Ferguson, D. L., Hanreddy, A. & Draxton, S. (2011). *Giving Students a Voice as a Strategy for Improving Teacher Practice*, Tangen, R. (2008). *Listening to Children's Voices in Educational Research: Some Theoretical and Methodological problems*. Tangen, R. (2009). *Conceptualising quality of school life from pupil's perspective: a four-dimensional model*. Westling Allodi, M. (2002). *Children's Experiences of School: narratives of Swedish children with and without learning difficulties*.

utvärderingsansvarig utformar en enkät. Utifrån de teman som känns relevanta att undersöka formuleras ett antal påståenden samt några inledande bakgrundsfrågor som rör anställningstid och profession. Efter diskussioner och bearbetning sammanställs slutligen en enkät som består av 43 frågor, varav en är en öppen fråga, tre är bakgrundsfrågor samt övriga är påståenden som ska besvaras med hjälp av en tre eller fyrgradig likertskala, där några frågor har ett ”vet ej” alternativ. Vissa frågor riktar sig enbart till lärare och vissa till rektorer, vilket innebär att enkäten för många respondenter blir betydligt kortare. Innan enkäten sänds ut testas den på en lärare och en rektor som tycker till om frågorna, instruktionerna samt enkätens omfång och layout. Efter deras respons revideras enkäten något och sänds sedan ut digitalt med hjälp av det webbaserade verktyget webropol till ca 175 personer. För att öka deltagarfrekvensen sänds efter en vecka en påminnelse ut och då deltagarantalet efter två veckor inte är tillfredsställande nog ombedes rektorerna att öronmärka tid samt uppmana sin personal att besvara enkäten och ytterligare en påminnelse går således ut. Då enkäten efter tre veckor slutligen stängs ner är den besvarad av 106 personer, vilket gav en svarsfrekvens på 60%. Då vissa frågor inte kändes fullt relevanta att använda i samband med denna utvärdering presenteras svaren på dessa inte i rapporten även om de används i vårt utvecklingsarbete.

Intervjuer

Då enkäter har sina begränsningar var vi tidigt inne på att komplettera dessa med halvstrukturerade eller kvalitativa intervjuer. Detta utifrån tanken om att man med hjälp av kvalitativa intervjuer jämfört med enkäter eller strukturerade intervjuer har möjlighet att ställa fördjupande följdfrågor samt att man kan hjälpa respondenterna att förstå frågorna.⁵ Vidare är det under en intervjusituation vanligtvis lättare att få respondenterna att upprätthålla motivationen till att svara på frågorna jämfört med vad det är vid en enkätundersökning. Man kan således ställa fler frågor och dessutom öppna frågor, vilket gör att man i ökad grad kan få fatt på respondenternas erfarenheter och åsikter. Halvstrukturerade ger även en ökad flexibilitet och följsamhet då frågorna kan förberedas men även justeras samt ställas i annan ordning beroende på vilken riktning intervjupersonernas svar går i.⁶

I denna intervjuundersökning inleddes arbetet med att en intervjuguide utformades i syfte att säkerställa att de teman och frågeställningar vi önskade beröra skulle täckas in under intervjuerna. En förhoppning var även att denna skulle underlätta vid kommande analysarbete. Då det rekommenderas att man har en viss ordning på sina teman samt försöker inta respondenternas perspektiv vid utformning av frågor gjordes ett försök att åstadkomma det.⁷ En strävan låg även i att utforma frågor som inte var alltför specifika då detta kan hindra alternativa idéer eller synsätt. Då Kvale och Brinkman (2009) menar att frågorna rent tematiskt bör röra sig om *vad* men att själva intervjufrågorna bör vara korta samt röra sig om *hur* då detta ökar möjligheterna till att få till ett med dynamiskt samtal fanns även den vetskapen funnits med.

---

⁵ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*.

⁶ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Wideberg, K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*

Då det liksom vid utformning av enkät rekommenderas att man genomför en pilotstudie för att testa hur väl materialet fungerar på berörd målgrupp genomfördes en pilotintervju med en gymnasiechef som anmälde sig frivilligt (alla fick frågan). Då denna var genomförd bearbetades och reviderades intervjuguiden ytterligare. Frågorna strukturerades upp tydligare under de olika temana och vissa frågor tas bort eller omformuleras. Denna gång skedde arbetet i dialog med vår handledare som tyckte till och gav sina synpunkter på såväl omfång som innehåll och struktur. Redan från starten av arbetet med MUST har det funnits en tanke om att intervjuerna ska genomföras med lärare och rektorer då det huvudsakligen är dem utvecklingsarbetet och insatserna berört. Under resans gång har även diskussioner förts kring att intervjua elever för att få med deras perspektiv på arbetet med MUST än mer än bara genom ovan nämnda elevenkät. Men med tanke på arbetets omfång togs beslut i samråd med skolchef att inte göra detta i anslutning till just denna utvärdering. För att även få med röster från dem som varit ansvariga för arbetet togs beslut om att även intervjua en deltagare ur MUST-gruppen samt Skolchef.

Parallellt som arbetet med intervjuguiden pågick påbörjades även sökandet efter lärare och rektorer till intervjuerna. För att få en spridning var ambitionen att få tag på lärare och rektorer som i största möjliga mån kom från olika stadier, från olika skolor, hade arbetet olika länge samt kom från olika delar av landet. För att få fram profession, namn, skola, samt anställningsår används personallistor från lönekontoret och med hjälp av en slumpgenerator slumpades sedan personer som stämde in på ovanstående kriterier fram. Dessa personer kontaktas via e-post där de fick frågan om de vill delta i intervjustudien. I e-postmeddelandet gavs även kort information om syftet med intervjuerna samt hur lång tid dessa beräknas ta. Om intresse finns uppmanades personerna att höra av sig för mer information.

Den största delen av de som fick frågan tackade ja varpå ytterligare kontakt togs för att berätta mer om intervjuerna samt bestämma när och var dessa ska genomföras. För att intervjuerna skulle bli så bekväma som möjligt för de som ville delta erbjöd vi oss att genomföra dessa på deras egna skolor, något som de allra flesta tackade ja till. Endast ett par personer tackade nej till att delta i intervjuerna. Samtliga hävdade dock att de gärna varit med och bidragit med sina erfarenheter och åsikter men att de behövde prioritera andra arbetsuppgifter.

Under en fyra veckors period genomfördes sedan tio intervjuer totalt. Av dessa skedde två med lärare från grundskolan, två med lärare från gymnasiet, två med rektorer från grundskolan, två med rektorer från gymnasiet samt en med skolchef och en med deltagare ur MUST-grupp. Av de tio intervjuerna genomfördes sju av dem (efter önskemål) i lokaler på deltagarnas egna skolor. Med hänsyn till deras anonymitet ges här endast en kort beskrivning av de som deltog i undersökningen. Då det endast finns en skolchef i Magelungen samt att även deltagaren i MUST-gruppen är lätt att identifiera är dessa personer införstådda i att deras anonymitet blir svår att upprätthålla.

Grundskollärare 1: Har arbetat på Magelungen i tre och ett halvt år. Har arbetat som lärare på samma grundskola i Stockholmsområdet hela tiden förutom ett kort avbrott då hen lånades ut till en annan enhet för att fungera som stöd/resurs.

Grundskollärare 2: Har arbetat på Magelungen i fem år. Har arbetat som lärare på samma grundskola i region mellan hela tiden. Har varit föräldraledig helt eller delvis under ett år.

Gymnasielärare 1: Har arbetat på Magelungen i tre år. Har arbetat som på samma gymnasieskola i region syd hela tiden.

Gymnasielärare 2: Har arbetat på Magelungen i snart fem år. Har arbetat som lärare på samma gymnasieskola i Stockholmsområdet hela tiden.

Grundskolerektor 1: Har arbetat på Magelungen i drygt två år. Har arbetat som rektor på samma grundskola i Stockholmsområdet hela tiden.

Grundskolerektor 2: Har arbetat på Magelungen i 5 och ett halvt år. Har arbetat som rektor på samma grundskola i region Syd hela tiden.

Gymnasierektor 1: Har arbetat på Magelungen i elva år. Arbetade först som lärare på tre olika enheter, sedan som biträdande rektor på en av gymnasieskolorna i Stockholmsområdet i ett par år och är sedan knappt ett år tillförordnad rektor på samma skola.

Gymnasierektor 2: Har arbetat på Magelungen i ett halvår. Har arbetat på samma gymnasieskola hela tiden.

Deltagare i MUST-gruppen. Har arbetat på Magelungen i sammanlagt fem år. Började för sju år sedan men hade ett avbrott på två år. Har arbetat som lärare och specialpedagog på samma grundskola i region syd hela tiden samt de senaste tre åren även på en av gymnasieskolorna i region syd. Arbetade en kort period även som rektor på ovan nämnda grundskola.

Skolchef: Har arbetat på Magelungen i sju och ett halvt år. Hade i början en blandad tjänst och arbetade både som rektor för grundskolorna i Stockholmsområdet samt skolchef. Har de senaste fyra endast arbetat som skolchef.

Intervjuerna tog i snitt 60 minuter. Samtliga intervjuer bandades, lyssnades igenom och sändes sedan till skrivbyrå för transkribering. Vid ett par genomlysningar blev det synligt att vissa frågor inte behandlats tillräckligt väl varpå kontakt togs med berörda personer och tid bokades in för en kompletterande intervju. Dessa tog i snitt tio minuter, genomfördes över telefon och bandades för att sedan transkriberas. Tilläggas bör även att vissa delar av det material som kom fram i och med intervjuerna inte presenteras i rapporten utan ligger som bilaga eller används i vårt arbete. Detta gäller exempelvis hur lärare och rektorer gör för att åstadkomma en meningsfull, utvecklande, stimulerande och trygg undervisning/ arbetsituation.

Betygsundersökning

För att få en bild av huruvida arbetet med MUST påverkat elevernas lärande ville vi även ta reda på om det skett någon förändring i måluppfyllelsen. Då många elever som kommer till Magelungens skolor har som mål att uppnå så många godtagbara (E-A) betyg som möjligt togs beslut om att undersöka hur många godtagbara betyg som sattes på eleverna i årskurs nio 2017 jämfört med 2013. Då vi även vet att det är betydelsefullt att eleverna har med sig så många betyg som möjligt då som lämnar grundskolan beslutade vi oss även för att undersöka hur många betyg som eleverna i genomsnitt lämnade skolan med våren 2017 jämfört med våren 2013.

Vår ambition var även att undersöka hur slutbetygen för eleverna på gymnasiet sett ut under dessa år samt ta reda på hur stor andel av eleverna som lämnade Magelungens skolor med full behörighet. För att komma åt denna information beslutade vi oss för att använda den data som fanns tillgänglig i det digitala dokumentationssystemet SchoolSoft. Då det visades sig att den

data som fanns där var bristfällig togs beslut om att endast rikta in betygsundersökning på elever i årskurs nio och endast fokusera på att ta reda på hur många betyg som eleverna som lämnade grundskolan 2013 respektive 2017 i genomsnitt hade uppnått. För att få svar på våra frågor tvingades vi även be rektorerna om kompletterande uppgifter.

Kompletterande undersökning

Då det bästa sättet att mäta elevernas prestationer i skolan inte alltid är att se till betygen togs även beslut i samråd med skolchef om att komplettera betygsundersökningen genom att använda screeningresultat som samlats in i och med projektet skolframgång. Förhoppningen med detta var att det skulle ge oss en bild av om det skett någon förändring i elevernas prestationer på screeningtesterna som mäter deras förmåga att läsa och skriva. En fördel vi kunde se med att använda screeningresultat som ett mätverktyg i denna utvärdering var att dessa är standardiserade vilket även kan sägas öka såväl tillförlitlighet som trovärdighet. Då screeningen även är något som redan görs i Magelungens skolor skulle detta inte innebära något merarbete varken för elever, lärare eller rektorer.

Reflektion över metod

Som framkommer ovan har ett brett spektra av metoder och verktyg används för att följa upp och utvärdera arbetet med MUST. De fördelar vi kan se är att det liksom flera forskare tidigare påpekat⁸ bidragit till att få fram en mer nyanserad och helhetsinriktad bild av vad vårt arbete lett fram till jämfört med om vi endast valt en metod. Vissa av de metoder och verktyg som använts vid uppföljning och utvärdering har varit standardiserade medan andra varit sådana vi skapat själva. Fördelen med att använda sig av standardiserade verktyg som exempelvis DLS och läskedjor för att följa upp elevernas utveckling i skolan är att dessa är beprövade på en större elevgrupp vilket ger en ökad trovärdighet och giltighet.⁹

Då dessa ser ut på ett visst sätt samt ska genomföras på ett visst vis har detta även inneburit att det varit svårt för vissa elever (och lärare) att klara av att göra dem. Trots detta har underlaget som samlats in varit tillräckligt stort att vi ska kunna uttala oss om elevernas läs- och skrivutveckling. Då denna typ av data har samlats på central nivå i flera år och då vi även vid tidigare utvärderingar (exempelvis läsande skola)¹⁰ kommit fram till liknande resultat som vid utvärderingen av arbetet med MUST kan även det sägas vara en anledning till att dessa resultat bör ses som tillförlitliga.

Som beskrivs ovan har även betyg för elever i årskurs nio använts för att se om det hänt någonting med elevernas lärande. Då detta var något som bestämdes under arbetets gång och inte var beslutat redan från början fick vi i efterhand försöka ta reda på hur betygsstatistiken sett ut. Då det visade sig att den data som fanns lagrad i det digitala systemet SchoolSoft var bristfällig behövde vi gå via rektorerna för att få de svar vi behövde. Det man kan tänka här är

---

⁸ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, Carlström, I., Carlström Hagman, L-P. (2007) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Holme. IM & Solvang B. K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*

⁹ Jacobsson, C. (2011) *Läskedjor*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB. Järpsten, B. (2002). *DLS för skolår 7–9*.

¹⁰ Lindberg Åkerberg (2015). *Läsande skola. Beskrivning av ett skolutvecklingsprojekt*.

att det å ena sidan kanske varit klokt att *inte* använda sig av betyg som en mätparameter med tanke på den data som fanns att tillgå, å andra sidan är betygen endast en mätparameter av flera och i ett arbete som handlar om att utveckla skolan känns det trots allt betydelsefullt att även följa upp elevernas måluppfyllelse. Det man även kan tänka är att det varit klokt om det redan från början tagits beslut om att arbetet skulle utarbetas med hjälp av betyg ifrån SchoolSoft eftersom det förmodligen bidragit till att synliggöra och åtgärda dessa brister på ett tidigt stadie.

Elevenkäten

Ett av de verktyg som utarbetats enbart för att utvärdera arbetet med MUST är elevenkäten som gått ut till eleverna tre år i rad. Då denna inte är standardiserad är det ju svårt att veta att vi verkligen mäter det vi tror att vi mäter. Då enkäten dels är genomarbetad av Magelungens forsknings- och utvärderingsansvarig och MUST-gruppen samt att den även är bearbetad i handledning och genomförd vid tre tillfällen och vid varje tillfälle fått ganska liknande resultat borde vi dock kunna göra bedömningen att den har tillräckligt hög reliabilitet och validitet för att fungera i en utvärdering som denna.

Då frågorna eller påståendena i enkäten är av arten "jag vet vad jag ska göra på lektionerna", "jag får den hjälp jag behöver", "undervisningen är anpassad efter mina behov och svårighet" etc. skulle vi kunna anta att de skattningar eleverna gjort är såväl trovärdiga som tillförlitliga. Men om vi även väger in att en rektor i intervjuerna påpekar att enkäten var såväl svår som omfattande för dennes elever bör dessa resultat hanteras med varsamhet och endast ses som en fingervisning av hur elevernas uppfattning eller känsla kring "mustigheten" i skolan ser ut. Tilläggas bör även att trots att enkäten är bearbetad och förkortad genom att man reducerat antalet items per begrepp från 10 – 4 görs bedömningen att det är tillräckligt många per begrepp för att själva "kärnan" i enkäten är kvar och att de olika mätningarna således bör ses som jämförbara.

Självskattningen

Ett annat verktyg för uppföljning och utvärdering som utarbetats internt är "självskattningen". Som beskrivits tidigare är detta verktyg främst utarbetat i syfte att få igång pedagogiska diskussioner och reflektioner kring det som sker i klassrummet samt att få en bild av hur undervisningen på de olika skolorna ser ut i relation till MUST. Eftersom detta verktyg inte är standardiserat behöver vi återigen ställa oss frågan om vi verkligen mäter det vi tror att vi mäter. Med tanke på att självskattningen bygger på definitioner som lärarna och rektorerna själva varit med och formulerat känns det ju som om de vet vad de är de ska ta ställning till. Att resultatet av självskattningen pekade åt samma håll som elevenkäten kan även det vara ett tecken på att vi mäter det vi tror och att reliabilitet och validitetens därav ökar.

Som framkommer i rapporten påtalar några rektorer dock att de inte riktigt håller med sina lärare i de skattningar som gjorts då rektorerna anser att deras lärare skattat sin undervisning lite för högt, dvs att rektor inte riktigt ser att undervisningen håller den höga kvalitet som lärarna själva anser. Detta är i och för sig kanske inte så konstigt eftersom människor överlag gärna skattar sig själv och sina kunskaper högre än vad omgivningen gör.¹¹ Värt att påpeka är även att en rektor i intervjuerna även påtalar att hans lärare ställde sig lite kritiska till denna vilket

---

¹¹ Hattie & Yates (2014). *Hur vi lär*.

kanske även det påverkade deras skattning och således resultatet av självskattningen. Tilläggas bör även att lärare och rektorer av förklarliga anledningar har olika bilder av undervisningen eftersom lärare är ”i den” medan rektorerna (i de allra flesta fall) ser på den utifrån och i bästa fall deltar då och då. Viktigt i detta blir dock inte att avgöra vem som har rätt eller fel utan enbart se dessa värden som en indikator och arbeta vidare utifrån det.

En fråga som är intressant att ställa sig med anledning av detta är hur hög ”mustigheten” i Magelungens skola skulle bli om någon eller några som inte är så *i* undervisningen eller så *nära* undervisningen som lärare och eleverna är skulle genomföra en skattning. Skulle en skattning genomförd av exempelvis av specialpedagoger visa ett annat värde? Något som stärker denna tanke är att vi genom de stödjande observationer som genomförts under arbetets gång upptäckt att det råder viss diskrepans mellan vad de observerade lärarna respektive de observerande specialpedagogerna identifierat som styrkor och svagheter i undervisningen. Vad denna diskrepans beror på är svårt att med säkerhet uttala sig om men man skulle kunna tänka att det beror på att man har lite olika sätt att se på och värdera god undervisning. Värt att påpeka är även att det är svårt att tala om en generell ”mustighet” utan man måste definiera om det handlar om att det är skolan, undervisningen eller arbetssituationen som är ”mustig”.

Personalenkäten

Då det gäller enkäten som gick ut till personalen var även det ett verktyg vi utarbetade själva. Trots att den liksom elevenkäten testades på ett fåtal innan den gick ut till alla visade sig att även den innehöll vissa brister. Dels var enkäten väldigt omfattande och innehöll några frågor som inte kändes fullt ut relevanta för utvärderingen av arbetet och dels låg vissa svarsalternativ väldigt nära varandra vilket försvårade tolkningen av enkäten. Trots att enkäten var omfattande blev svarsfrekvensen över 50 % vilket gör att resultatet kan ses tillräckligt representativt. Som framkommer i metodbeskrivningen gick enkäten efter önskemål ut till all skolpersonal istället för att endast gå ut till lärare och rektorer.

Såhär i efterhand kan man fundera över om det varit klokare att stå kvar vid den ursprungliga tanken och enbart låta de arbetet riktat sig till att besvara enkäten, å andra sidan kan man tänka att detta var främjande för arbetet framöver eftersom denna handling visade att man lyssnar och tar till sig önskemål från sina medarbetare. Ännu en nackdel med enkäten var att vi inte hade något ingångsvärde då den enkätundersökning som planerades att genomföras vid starten av MUST aldrig kom till stånd (se rapporten). Ett resultat av detta blev att de som skulle besvara frågor som handlade exempelvis om det skett en ökning i samarbete eller samtal om lärande och undervisning tvingades att tänka till och föröka minnas hur läget var för fyra år sedan. Då det vanligtvis är svårt för människor att minnas och ta ställning i frågor som rör förändring över tid¹² är det även värt att fundera över hur pass tillförlitliga dessa svar egentligen är.

Intervjuer

Som framkommer av redovisningen ovan genomfördes även elva halvstrukturerade intervjuer. Då intervjuresultaten i mångt och mycket var positivare än vad enkätresultaten var kan det även vara värt att fundera över om det skedde ett positivt urval. Något som talar emot det är dock att de allra flesta deltagarna till undersökningen slumpades fram med hjälp av löneregistret och en

---

¹² Persson, A (2016). *Frågor och svar. Om frågekonstruktion i intervju och enkätundersökningar.*

slumpgenerator. Endast Skolchef, och deltagaren från MUST-gruppen blev handplockade. Det man även kan tänka är att deltagarna gav positivare svar med anledning av att den som drivit arbetet även var den som intervjuade. För att komma runt detta uppmanades samtliga informanter att våga vara ärliga och med tanke på att flera av dem även förde fram såväl kritik som missnöje kanske man kan tänka att de svar som gavs trots allt är tillförlitliga nog. Då Bryman (2010) dessutom påpekar att flera studier visar att intervjuareffekten (att den som intervjuas inte säger allt vad den tycker) inte alls är så vanligt förekommande kanske vi kan anta att det som kom fram i intervjuerna stämmer. Även här vill jag påpeka att intervjuerna inte handlade om att få fram någon sanning utan att få en bild av hur de personer som intervjuades såg på och förstod MUST och det arbete som gjorts.

Liksom enkäterna blev intervjuerna väldigt omfattande och liksom Kvale och Brinkman (2009) påtalar upptäckte även vi att det är väldigt tidskrävande och svårt att hantera så stora mängder data. Trots detta var det värdefullt att genomföra intervjuerna då de liksom tidigare forskare¹³ fört fram gav oss möjlighet att ställa fördjupande följdfrågor kring sådant vi inte fått svar på genom enkäterna. Dessutom förde deltagarna fram saker som bidrog till att nya kunskaper och insikter kring arbetet med MUST bildades. Även detta något som flera tidigare forskare påtalar.¹⁴

Exit-tickets

Som framkommer av rapporten har "exit-tickets" eller reflektionslappar kontinuerligt använts under arbetets gång för att få syn på hur det som sägs eller det som görs under exempelvis studiedagar, workshops och seminarier tas emot av de som deltar eller lyssnar. Denna metod har vi inte hittat på själva utan "lånat" av förespråkare för formativ bedömning.¹⁵ Fördelen med att använda sig av "exit-tickets" eller reflektionslappar som en metod för uppföljning är att det går enkelt att genomföra samt att deltagarna får en chans att tänka till vad de hört eller varit med om då det är färskt. Det har även varit ett bra komplement till exempelvis enkäter då dessa vanligtvis har ett visst bortfall. En intressant upptäckt vi gjort är att reflektionslapparna vanligtvis uttrycker en större positivism medan det kommer fram mer negativa aspekter i enkäterna. En fråga man kan ställa sig är om det kan hänga samman med att man vid tiden då reflektionslapparna skrivs fortfarande har det man hört så färskt, man är så att säga i det, medan enkäterna besvaras med viss tidsfördröjning då man i tillbaka på sin enhet, tillbaka i vardagens bestyr samt även hunnit färgas av hur kollegorna uppfattade det som sades eller gjordes. Genom att återkommande använda dessa reflektionslappar och även tala om att man kan använda dem i arbetet med eleverna har det även varit ett sätt att dela en bra, enkel metod för att träna reflektion samt arbeta formativt i klassrummet.

Övrig dokumentation

Under arbetet har kontinuerligt protokoll, minnesanteckningar, loggbok och dagboksanteckningar förts. Dessa har varit hjälpsamma både vid uppföljningar och vid

---

¹³ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*.

¹⁴ Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder.*, Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*.

¹⁵ Exempelvis; Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande*, William, D. (2013). *Att följa lärande. Formativ bedömning i praktiken*.

utvärdering av arbetet då de fungerat som ett stöd för minnet. Att detta förfaringsätt tillämpats beror dels på att det som nämndes inledningsvis är vanligt förekommande inom aktionsstudier men det har även varit ett sätt som fungerat väl för oss just i detta sammanhang. Utan dessa anteckningar hade det varit mycket svårt att minnas vad vi tänkte, hur vi resonerade, vad vi gjorde och varför vi gjorde just så då arbetet med MUST startade för flera år sedan. Att dokumentera ett utvecklingsarbete på detta sätt har dessutom varit relativt smidigt. Att skriva några rader i en loggbok med jämna mellanrum eller att skriva dagboksanteckningar där man får ner sina tankar och reflektioner efter ett seminarium eller skolbesök tar inte särskilt lång tid.

Detta kan även bli ett bra komplement till reflektionslappar (se exempel nedan). Och liksom en lärare kontinuerligt dokumenterar arbetet i klassrummet på flera olika sätt som fungerar bäst för hen behöver även en skolutvecklare finna de vägar som gör att ett utvecklingsarbete kan dokumenteras på ett sätt som fungerar. Värt att påpeka är dessutom att det viktiga är inte exakt *hur* det görs, utan *att* det görs för hur ska man annars kunna följa upp och utvärdera sitt arbete? Och med tanke på att flera forskare¹⁶ påtalar att det alltför vanligt att utvecklingsarbeten i skolans värld inte dokumenteras eller följs upp kanske det handlar just om att finna enkla strategier som leder till att det faktiskt blir av.

Som framkommer i rapportens fortsätter vårt arbete med MUST trots att utvärderingen är genomförd och rapport är skriven. Vi kommer således fortsätta med såväl dokumentation som uppföljningar för att om några år kunna utvärdera vårt arbete ännu en gång i syfte att se vilket resultat våra kommande strategier, insatser och kompetenshöjningar har haft för utvecklingen av Magelungens skola och elevernas förutsättningar att lära och utvecklas i riktning mot läroplanens mål.

Som framkommer av processbeskrivningen har såväl uppföljning som utvärdering främst ett formativt syfte för oss, det vill säga de genomförs i syfte att påverka och stödja pågående process. Eller som Hultman (2001) uttrycker det, stötta projektet inte ”störta”. Av den anledningen är vår ambition att även använda det som framkommit i och med utvärderingen av MUST i vårt arbete med att utveckla Magelungens skola.

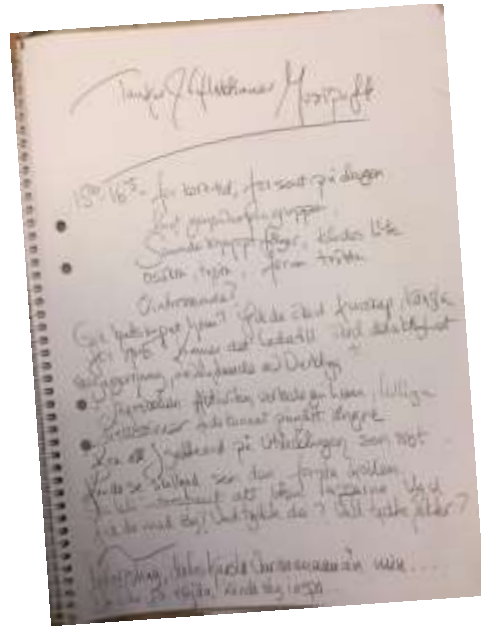
---

¹⁶ Hultman, G (2001). *Intelligent improvisationer. Om lärares arbete och kunskapsbildning i praktiken*, Hargreaves, A. & Shirley, D (2018). *Leading from the middle. Spreading Learning, Well-being, and Identity Across Ontario*.

Några exempel

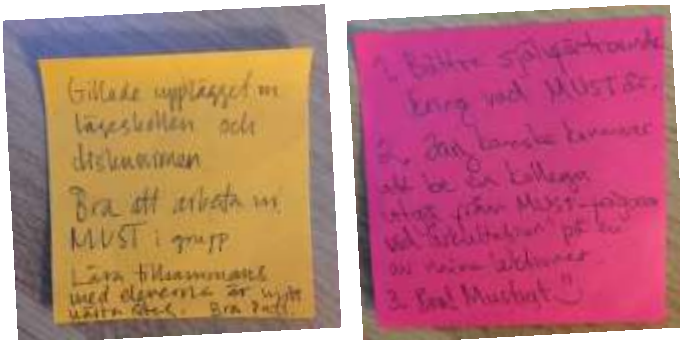
September

Planeringsdag för MUST-gruppen, A-K med via Skype pga avståndet, med web cam och det nya Skype fungerade det bättre, tänkte på att lyssna in göra tecken. Nya deltagare, ny presentationsrunda, ännu en medlem; arbeta med IT utveckling, gemensamt pilotprojekt med försteläraren. J och S åker till Jönk och Söder gr för att informera om skolframgång. Spec.ped nätverk börjar ta form. A-K, Rektor K i Ö-o och S. Samarbete kring ÅP dokument. Stöddokument på prov. J och S Spelar in 3 korta instruktionsfilmer efter förslag från lärare i Gbg. Mejl med info ut. Samlingsplats för dokument och filmer (SchoolSoft). Egen inspelningsutrustning införskaffas till MUST gruppen. Filminiciativet uppmuntras av ledningen. Must gruppens andra planeringsdag för hösten i slutet av sep. Två deltagare (A-K och T. P)med via Skype, pga. tidsbrist och avstånd. Fungera ännu bättre denna gång. J med del av dagen för att vara effektiva. Diskuterar vem som är med och varför? Planering och tankar inför central studiedag. Diskussion om instruktionsfilm för nya lärare, Genomgång av konceptet. Syfte, mål, metod, nuläge. Genomgång av projekten.

Exempel på dagboksanteckning

Exempel på loggboksanteckning

Exempel på "exit-ticket"

Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Carlström, I., Carlström Hagman, L-P. (2007). *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.
- Connors, C. & Stalker, K. (2010). *Children's experiences of disability: pointers to a social model of childhood disability*. Rix, J., Nind, M., Sheehy, K., Simmons, K., & Walsh, C. (Eds.) *Equality, Participation and Inclusion 1: Diverse Perspectives*". London: Taylor and Francis Ltd. (s.141-152).
- DeVellis, R. F. (2012). *Scale development: Theory and applications (3rd ed.)*. Los Angeles: Sage.
- Ferguson, D. L., Hanreddy, A. & Draxton, S. (2011). *Giving Students a Voice as a Strategy for Improving Teacher Practice*. London Review of Education, 9(1), 55–70.
- Hargreaves, A. & Shirley, D (2018). *Leading from the middle. Spreading Learning, Well-being, and Identity Across Ontario*. Code Consortium Leadership and Innovation.
- Hattie, J. & Yates, G. (2004). *Hur vi lär*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Holme, I.M & Solvang B. K. (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Jacobsson, C. (2011). *Läskedjor*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB.
- Järpsten, B. (2002). *DLS för skolår 7–9*. Stockholm: Hogrefe Psykologiförlaget AB
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Hultman, G (2001). *Intelligenta improvisationer. Om lärares arbete och kunskapsbildning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur
- Lindberg Åkerberg (2015). *Läsande skola. Beskrivning av ett skolutvecklingsprojekt*. Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Lindberg Åkerberg (2019). *Att synliggöra det osynliga - en beskrivning av ett flerårigt skolutvecklingsarbete*. Stockholm: Magelungen Utveckling AB.
- Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande*. Stockholm: Norstedts
- Persson, A (2016). *Frågor och svar. Om frågekonstruktion i intervju och enkätundersökningar*. Statistiska centralbyrån
- Shultz, K.S., Whitney, D.J., & Zickar, M. J. (2014). *Measurement theory in action. Case studies and exercises (2nd ed.)*. New York: Routledge.
- Tangen, R. (2008). *Listening to Children's Voices in Educational Research: Some Theoretical and Methodological problems*. European Journal of Special Needs Education, 23 (2),157-166
- Tangen, R. (2009). *Conceptualising quality of school life from pupil's perspective: a four-dimensional model*. International Journal of Inclusive Education, 13(8), 829–844
- Westling Allodi, M. (2002). *Children's Experiences of School: narratives of Swedish children with and without learning difficulties*. Scandinavian Journal of Educational Research, vol. 46, No 2.
- Wideberg, K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur
- William, D. (2013). *Att följa lärande. Formativ bedömning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur